

HVERDAG I GODTHÅB

Af journalist *Jørgen Felbo* - Tegninger af *Alex Secher*

Grønlands hovedstad er lille målt med indbyggertal. Godt 2000 mennesker - tallet lidt svingende med sæsonen. En lille by. Og dog. Man må mindes den gamle Andersens eventyr om „Vanddråben“. Kan De huske det? Gennem forstørrelsesglasset betragtes en dråbe grøftevand. Man ser „over tusinde underlige dyr, som man ellers aldrig ser i vandet, men de ere der, og det er virkeligt. Det ser næsten ud som en hel tallerken fuld af rejer, der springe mellem hverandre, og de ere så glubende, de rive arme og ben, ender og kanter af hverandre, og dog ere de glade og fornøjede på deres måde . . . de nippedes og nappedes, bed hinanden og trak hinanden frem. Hvad der var nederst, skulde øverst, og hvad der var øverst, skulde nederst. Se! se! hans ben er længere end mit! baf! væk med det! Der er en, som har en lille knop bag øret, en lille uskyldig knop, men den piner ham, og så skal den pine mer! Og de hakkede i den, og de trak i ham, og de åd ham for den lille knops skyld.“

Sådan fortæller Andersen om vanddråben, der var som en hel lille by at se på, hvor folk hakkede og åd hinanden og dog var fornøjede på deres måde, kun en vanddråbe, men et univers af problemer.

Citatet er ikke bragt for at kaste nogen som helst skygge over Grønlands hovedstad - men blot for indledningsvis at slå fast, at Godthåb i virkeligheden ikke med hensyn til de store generelle ting er væsensforskellig fra andre samfund i Danmark eller andet steds i verden. Og det kan nu være godt at få det sagt om grønlandske forhold engang imellem for at komme den myte til livs, at grønlandske problemer er enestående i verdensrummet. Til langt det meste af, hvad der møder en i Godthåb og i Grønland iøvrigt, kan man reagere ligesom to personer fra hvert sit sted, der i en af Holbergs komedier ved at lytte til hinandens beskrivelser hvert øjeblik må sige „Li'sådan hos os“.

Godthåbs seværdigheder og ydre hovedkarakteristika er formentlig forlængst blevet beskrevet i detaljer af folk, der hver på deres felt har større forudsætninger

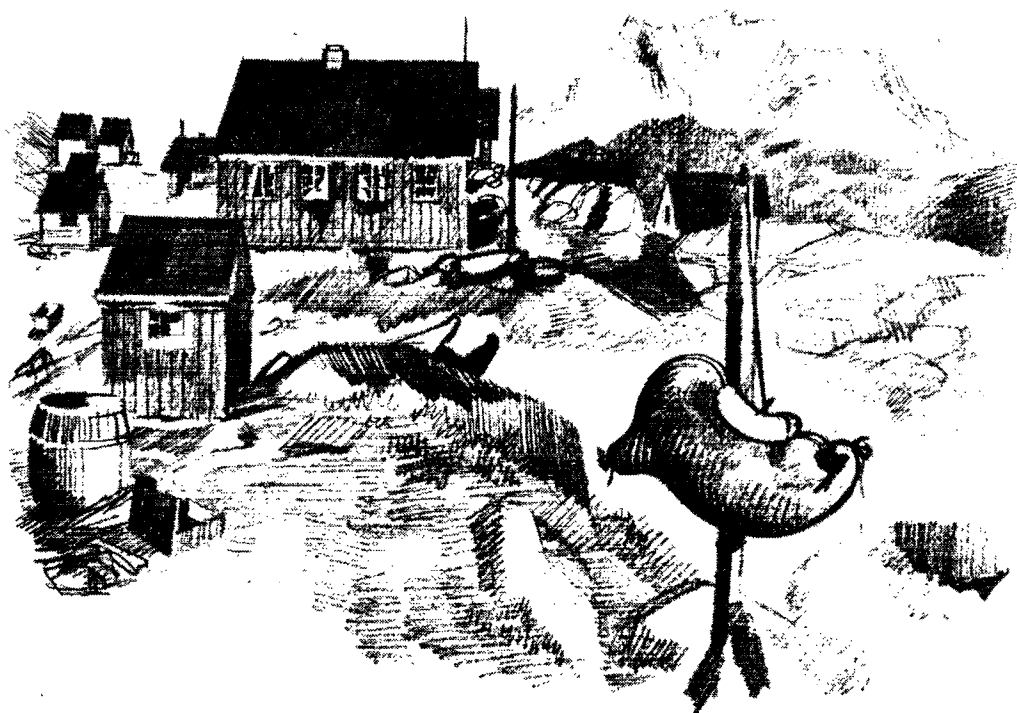
Det gamle Godthåb set fra Radiofjeldet.

derfor end nærværende skribler. Har vi ikke i tidsskriftet „Grønland“ haft beskrivelser både af vandforsyningen og af sanatoriet og dets drift og resultater! Ingen forventer sagkundskab af journalisten - tværtimod anses det for journalistens fornemste opgave at få sagkundskaben til at ranke ryggen i glad bevidsthed om, at *den* har forpagtet sandheden, mens journalisten for hver linje han nedfælder kun fører stærkere bevis for sin uformuenhed. Vi griber altså sagen journalistisk an, ser på lidt hist, lidt her, plukker en blomst det ene sted og en et andet - for dog til syvende og sidst at håbe på, at der kan komme en buket ud deraf - en buket til hyldest for denne lille vanddråbeby. Thi alt taget i betragtning kan man godt bringe sin hyldest uden at gå sandheden for nær. Ikke den store gammeltraditionelle grønlandshyldest, der formuleres, *blot* fordi vi har med Grønland at gøre. Tiden er løbet fra den, mine herskaber, men den stilfærdige solide hyldest, passende til en ny tids vilkår - den hyldest, der har noget med hverdag at gøre, den hyldest man kan bringe den lille kontormand, der passer sit arbejde, som det skal

passes, men alligevel en gang imellem tager øjenskærmen af og bliver fjern i blikket. Den hyldest som den arbejdskrogede husmand fortjener, ham der i ydmyghed gør jord skikket til at bære nye afgrøder, og som engang imellem sætter sin traktor i stå for at følge regnens frugtbarheds-givende dans over bakkerne og lærkernes solskinssang mellem skyerne. Den hyldest man bringer arbejdet, der har råd til drøm og fabuleringen, hverdagen, der nu og da forgyldes af målsætningens søndagssol.

Der bliver bestilt noget i Godthåb! Det er ikke ukendt, at raske iagttagere fortæller hinanden og en taknemligt lyttende omverden, at i Godthåb lever vi af at „barbere hinanden“. Og „administrationspaladset“ i Godthåb falder naturligvis især i øjnene. Ligesom den røde bygning i København. Var det mon ikke på tiden, at man blandt godtfolk opgav den noget mølkugleduftende blanding af juristforskrækkelse og juristtilbedelse. Sagen er dog den, at disse „privilegerede mappemænd“ ikke har andet tilbage af deres privilegier end pligten til at benytte lidt dyrere arbejdstøj end de fleste andre af samfundets medarbejdere. Til gengæld for dette privilegium får de en gage, der vil få adskillige andre til at vise ubehersket munterhed, og hertil bevidstheden om almindelig upopularitet. Jeg vil ikke gøre afsnittet om paragrafmændene i Godthåb (og jeg mener altså, at det har gyldighed også for medlemmerne af klanen i den røde bygning) langt og floromvundent, men nøjes med at gentage, at man som udenforstående og derfor refleksmæssigt bedrevidende trods alt ofte bremser op, når man begynder at generalisere fra de naturligvis forekommende administrative „brølere“ til helheden, fordi det slår en, at brølernes omfang og antal målt med de muligheder, der heroppe består for at udfolde sig som dummeper, er beskedent.

Som man i København kan se d'herrer sekretærer fra Slotsholmsgade bevæge sig til S-toget med fede mapper til studium i aftentimerne, kan man se det heroppe. Og der brændes ikke helt lidt lys i de røde barakker, der lidet træffende har fået navn af „administrationspalads“. Jeg tror personligt, at det er rigtigt at tage disse ord med i en hverdagsskitse fra Godthåb - bl. a. fordi en nyindstilling over for „disse jurister“ eventuelt kunne medvirke til, at de „slappede af“ og i højere grad erkendte sig som accepterede og derefter også i højere grad accepterede andres mere eller mindre beskedne indsigt og specialkendskab til bedste for det samlede arbejdsresultat. Arbejde er nemlig en nødvendighed i Godthåb som overalt, men *samarbejde* uden skelen til andet end det rationelle, til endemålet, er det udslagsgivende. Man kunne sikkert komme længere frem ad samarbejdets vej, end man allerede er nået - men måske er forklaringen den, at arbejdets pres tit er så betydeligt, at der ikke skønnes at være tid til den velforberedte, korte samtale eller sludder om tingene, der kunne få samarbejdets blomst til at springe ud. Det er jo de færreste, der kan være mere end i bedste fald et par steder ad gangen.

Grønlanderhuse i Islandsdalen.

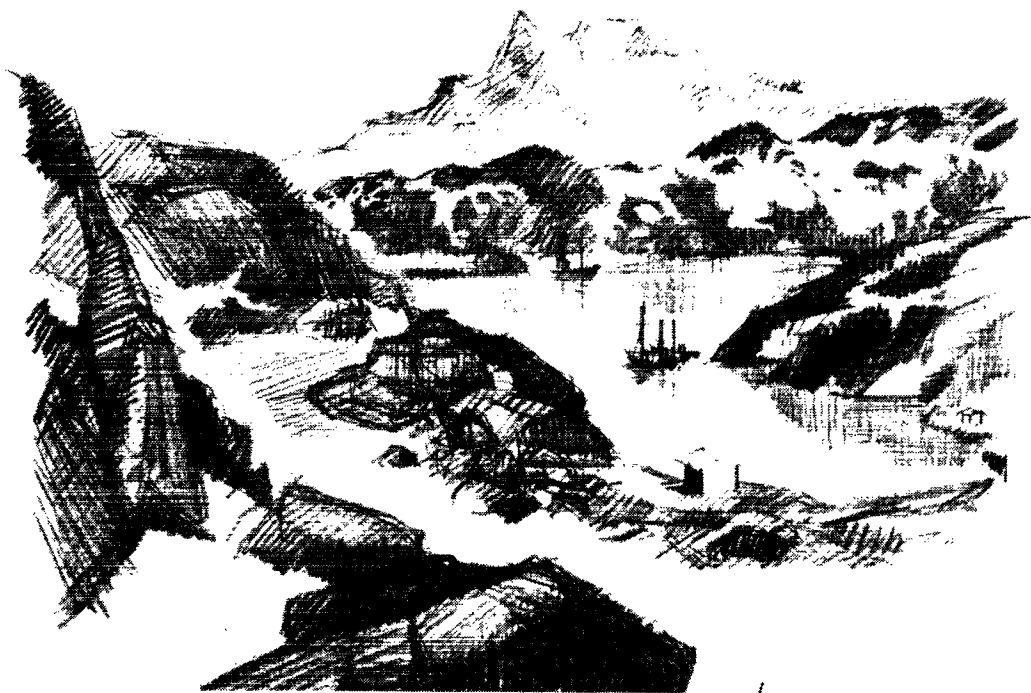
Apropos arbejde - så burde det være bedre kendt ikke mindst i det sydlige Danmark, hvor mange folk heroppe der egentlig påtager sig arbejdsbyrder ud over den rigelige tildeling, som selve deres job pålægger dem. Måske er der noget om den tale, der høres mere og mere, at nyankomne ikke som før i tiden har lidt grønlandsfeber i blodet, lidt idealisme, lidt positiv vilje til at være med til andet end lige akkurat at klare dagen og vejen. Hvis det er rigtigt, kan det skyldes, at tempoet er blevet hårdere i Godthåb i de sidste år. Det er imidlertid en åbenbar kendsgerning, at der stadig er mange, der gerne vil være med i alt det frivillige „udenomsarbejde“, og der er også nogle af de „gamle“, der ikke er blevet trætte. Man skal vare sig for at nævne navne, og formentlig forventer staten som en selvfølge, at enhver gør sit yderste og lidt til. Men når vi nu et øjeblik befinder os i administrationsbarakken i Godthåb, bør det være tilladt at sige om en fornylig bortrejst Godthåb-borger gennem fem år, at han udmærket kunne tages som et eksempel på, hvad adskillige præsterer af fritidsarbejde. Mange i Godthåb fandt, at den pågældende var en god repræsentant for noget af det, der er brug for i Grønland. Der sidder et par mennesker på forvaringshjemmet her i byen, som

i ham vil have set noget af kriminallovens ide virkeliggjort. Den pågældende var i meget høj grad eet med „hverdag i Godthåb“ - derfor denne lille minderune.

Hvorhen næste gang? Tværs over Skibshavsvejen til damefrisørens salon. En dygtig grønlanderinde, hvis fordelagtige udseende og milde smil gør, at man gerne trods blæst og kulde lader sig klippe en gang ekstra, har her skabt en virksomhed, der vel fuldt står på højde med, hvad der præsteres i mangel en dansk provinsby.

Eller videre op til Godthåbs skoleområde, hvor man kan være sikker på at træffe unge grønlandere, der er gjort af det samme nysgerrighedens og fremdriftens råmateriale, som er karakteristisk for dem, der ikke betragter skolegang som noget, der skal overstås, men som vejen til en verden, der skal erobres, fordi den er lokkende og skøn. Det er unge, som Danmark kan være bekendt. Men forresten myldrer det her i området med skolebørn. Formiddagen igennem er byens lydbillede isprængt det tornysterrasleri, der hører skolevejene til. Lederen af Grønlands skolevæsen kan høre rasleriet af penalthusene ind på sit kontor, hvor han sidder og spekulerer på skoleradio og seminariereformer og andet gods. Han har siddet i Grønland så længe, at han ifølge alle naturlove burde være et bjerg af pessimisme og træthed. Men bed ham en gang redegøre for nytilkommende problemer i sit kære skolevæsen i en radioudsendelse -! Man kan godt slå mikrofonen fra, så indtrængende og begejstret og overbevisende - og så let hørligt lader han sine meninger komme til orde, at det ikke er langt fra, at de kan høres meget langt selv uden mikrofon. Grønland kan åbenbart også gøre folk yngre.

For at vende os til det materielle bør vi også aflægge besøg i byens forretninger. Det er ingen overdrivelse at sige, at butikken - i hvert tilfælde set med en *mands* øjne - praktisk talt har, hvad man kan finde på at spørge efter, naturligvis med de svingninger, som sæson og sejlads betinger. Der er efter min bedste overbevisning ikke noget at lave vrøvl over m. h. t. Godthåbs kongelige butik og dens forskellige underafdelinger - eller i hvert tilfælde er der ikke mere at lave vrøvl over, end der vil være i en hvilken som helst dansk forretning. Det er min faste tro, at *laves* der vrøvl, er det nu engang fordi det anses for nødvendigt at krydre tilværelsen med et vist kvantum vrøvl. Og hjemover gør det sig naturligvis altid at understrege den barske arktiske tilværelses strabadser - tænk, hvis familien fik farten af, at Godthåb er en almindelig by med gadebelysning, stigende motortrafik på vejene, renovationsvæsen, velforsynede forretninger o. s. v. For butikken er jo ikke den eneste forretning i byen. Husmødrene kan bevæge sig hen til byens grønlandsk ejede private viktualieforretning og bede om afskåret og om salater, om flæskesteg og bøfkød. Og hos Godthåbs danskejede private „stormagasin“ kan husmoderen foretage sammenligning med KGHs priser på en række områder. Jeg aner personligt ikke, hvordan en sådan sammenligning ville falde ud, men jeg ved

Godthåb skibshavn med fjeldet Sadelen i baggrunden.

bare, at i dette stormagasin kan man købe sig en habit og en natpotte, fyrværkeri og hyldepapir, stearinlys og nyloner, hvis man synes, at udvalget af disse varer gefaller én bedre end dem, som butikken på det tidspunkt har at fremvise. Byen har også en privat bog- og papirhandler, og fra tid til anden er der også en mand, der ved døren forespørger, om man er interesseret i fugle og friske fisk. Hvo, som klager forsyningsmæssigt i Godthåb, er et skarn!

Vil De med i biografen? Den *er* ikke spændende, men der er vist adskillige ældre forsamlingshuse på landet, der ikke er så frygteligt meget bedre. Jeg vil ikke nægte, at luften kan blive lidt tyk under biografbarakkens halvrunde bliktag - men stik næsen inden for til højskoleaften i Gundsømagle, min far! Nå, naturligvis håber Godthåb nu på forsamlingshuset. Der er voksende behov for det, men „biografbarakken“ har såmænd gjort sin pligt udmærket i mangel af bedres havelse.

Der er altid folk på gaden i Godthåb. Man kan gribe sig i at overveje, hvad de egentlig alle sammen vandrer af sted der efter, men administration, skoler og forretninger og byens andre virksomheder sender stadig folk på gaden, og GTOs travle lastbiler har nok at gøre. Er det sol, ja, så går man der måske bare for solens skyld og for at hilse på og høre nyt, hvis man ellers skulle have tid til den idræt.

Når vi nu er nået til menneskene på gaden, forventes det, at der skal siges noget om forholdet mellem byens to sproggrupper. Personligt synes jeg, at man snart skulle tage dette emne af dagsordenen -. Den evige diskussion for og imod, om problemet består, ender ellers i det lange løb med at være problemskabende. Men altså nok en gang: Jeg har ikke *hverken* med lup eller spade kunnet fremdrage noget som helst generelt modsætningsforhold, og det har naturligvis frydet mit hjerte, for den generation, der under krigen så og efter krigen har set racebestemt modsætningsforhold ude i verden, har een gang for alle noteret sig den slags som en umenneskelig tåbelighed. I denne by som overalt er der mennesker, der kan lide hinanden, og mennesker, der ikke kan fordrage hinanden. Der er mennesker, der sladrer om hinanden, og der er mennesker, der hjælper hinanden og det mest, når behovet for hjælp er størst. Der er folk, der er misundelige på hinanden, og der er dem, der er tilfredse og under naboen hans, fordi man selv er tilfreds med sit. Det er ikke hårfarven, der betyder noget i hele denne sag. Sproget derimod kan komme ind i billedet, for det er nu engang svært at få talt ud om problemerne, hvis man ikke forstår hinandens tungemål! Men som tiden går, er der flere og flere, der forstår hinanden bedre og bedre - også sprogligt.

Jeg tror navnlig, at man er ved at forstå, at det i spørgsmålet om forholdet mellem de to befolkningsgrupper er vigtigt, at *hverken* den ene *eller* den andens folkelige oprindelse i sig selv betragtes som udslaggivende, men alene argumenter, uddannelse, karakter o. s. v. Altså en forståelse for, at den ene form for forskelsbehandling (for at nævne dette ord for første og sidste gang i denne artikel) er lige så forkert som den anden. Lad os foretage den sidste rest af det manglende arbejde for at opnå normalisering på hele dette område ved at vogte os for at gå fra den ene grøft til den anden og så iøvrigt ved at betragte *diskussionen* som afsluttet. Ingen har brug for dens fortsættelse.

Ting og problemer i et lille samfund kan fra tid til anden slide mere på nerver og velbefindende, end tingene i sig selv gør det rimeligt. Det kan ikke være anderledes, thi sådan er lovene for livets gang i Lidenlund, hvor end denne by er placeret. Men i Godthåb som i andre grønlandske byer har vi lige uden for døren en natur, der får forvoksede, selvskabte problemer til at opløses i den klare luft over fjeldene.

Det er blevet en banal kliché at tale om det „store, skønne land“. Men følg årets gang og vejrets vekslen bare et kvarter fra Deres bolig eller arbejdssted heroppe. Kravl foroverbøjet frem over fjeldene i snestorm ved efterårstide og lyt til fjorden, der grådigt strækker hvide skumarme op imod den formastelige, der tør møde vejrets majestæt. Lad Deres ski trække lange kølspor gennem uberørt sne i blændende sol en forårsdag fra fjeldside til fjeldside, se op mod fjeldkam-

Ny Herrnhut.

mene, hvor en lille munter hvirvelvind får millioner af krystaller budt op til dans - og mærk, at salig træthed puster Deres hoved fri for støvede skrivebordsbekymringer. Gå med mig gennem den klumpende tøsne, når den tid er inde. Se Deres spor ligge som en perlekæde bag Dem fra højdevarde til højdevarde. Sig goddag til det første snespurvepar, lad Dem fylde med undren over mostotterne i de små forsænkede hulrum i den vigende sne - totterne, der har trukket solens stråler kraftigere til sig end den hvide, reflekterende sne og som derfor kommer hurtigere til bunds. Det er, som disse små puder mos, endnu levende, illustrerer landets længsel efter at få taget fat på den korte vækst- og blomstringsperiode. Mosset vil ned og have tag i jordbunden igen. På sydskråningerne breder små knudrede vækster deres grene ud som gammelkonehænder, der vil indsuge den gode solvarme i endnu et forår. Selv sætter man sig salig i den første våde, visne lyng, der dukker op, lytter til fjorden, der nu snakker sommerligt og pjanket med en lyseblå isskosse, lytter til dråberne, der snakker mellem klippeblokkene, fængslet

hver aften endnu i istapper, men frigivet hver morgen af solen og rendt væk, før nogen får set sig om.

Og kom her på sommerdagen, hvor bjergene svæver i varmedisen, danser forpustet af lutter hede og fornøjelse. Furede er de under toppenes hvide hår. Fjerne elve på skråningerne er som livsglædens tårer, der strømmer de hvidhårede gamlinge ud af øjnene under deres sekstur med solstrålerne.

Ja - gå med bare et kvarters gang bort fra Deres bolig eller arbejdsplads, så vil De se Godthåbs lille „vanddråbe“ med dens tusinder af problemer få sit rette størrelsesforhold. Det giver lyst til at arbejde videre og glæde ved at arbejde videre. Som altid, når alt kommer på sin rette plads.